

ОЈ ПЕКАРСКЕ ДУГЕ НОЋИ

1979.

Написано по наруџбини за Драмски програм ТВ Београд – 1979. године. Није реализована.
Објашњење: њена порука не би била политички позитивна. Мишљење колегијума пренео аутору гл. уредник драмског програма Филип Давид.

Јован Рагуловић

ЛИЦА

Милан

Добривоје

Старац

Газда пекаре

Газдарица стана

Миланов отац

Ана

Студент

Милиционер

Тапкарош

Сељак

Шибицар

Комшија

ЗОРА У ПЕКАРИ. ГАЗДА ПЕКАРЕ ИДЕ КРОЗ ДВОРИШТЕ, ЗАСТАНЕ, ПА СЕ ВРАТИ НАТРАГ, НА УЛИЦУ, ГУРНЕ ПРОЗОР, УСПИЊЕ СЕ, УЛАЗИ УНУТРА. СТАРАЦ ПОСЛУЈЕ ОКО ПЕЋИ, ТРАНЗИСТОР СВИРА.

СТАРАЦ:

Добро јутро газда. Зашто кроз прозор? Ако сте заборавили кључ, откључано је...
Никад ноћу не закључавамо.

ГАЗДА:

Пст!... Пст!... Где су она двојица мангупа?

СТАРАЦ:

Деца. Зора их преварила.

ГАЗДА:

Даћу ја њима зору и превару. Спавају? А?

СТАРАЦ:

Само дремнули.

ГАЗДА УЛАЗИ У ДРУГУ ПРОСТОРИЈУ, ПАЛИ СВЕТЛО, НА СТОЛУ – ПОКРИВЕН ПРАЗНИМ ВРЕЋАМА ЛЕЖИ МИЛАН (МОМАК ОКО ДВАДЕСЕТ ГОДИНА СТАР), НА ПАТОСУ, У ЋОШКУ ДОБРИВОЈЕ (ДЕЧАК, ОКО ЧЕТРНАЕСТ ГОДИНА). ГАЗДА ИХ ПОСМАТРА, ДОЛАЗИ И СТАРАЦ.

СТАРАЦ:

Кажу, да дремнемо... Знам како им је... Кажем, дремните децо... Младости се увек спава. Ја ћу развући дурек.

ГАЗДА (БРЗО СКЛАЊА СА ОБОЈИЦЕ ВРЕЋЕ И ХАРТИЈУ):

Диж се! Изгоре кућа!

ДОБРИВОЈЕ И МИЛАН СКОЧЕ.

ГАЗДА ИХ ГАЂА НОГАМА И ПСУЈЕ, ОНИ БЕЖЕ ПО ПЕКАРИ.

ГАЗДА:

Да вам мајчину! Знам ја да увек спавате! Због тог сам и поранио. Шта ви мислите, да сте на државном послу!?

ДОБРИВОЈЕ:

А, јој мајко!

МИЛАН:

Не ударај и не прилази ми!

ГАЗДА:

А, тако!? Пази, бога ти, а кад сам те с планине довео, плакао си, цвилео да ћеш бити послушан, да те не врнем натраг, да овце чуваш.

МИЛАН:

То је било пре шест година. Служим те добро... Шта си ми све обећао? Сећаш ли се?

ГАЗДА:

Памтиш обећања, а нећеш овом јадном старом човеку да помогнеш развући дурек. Сад се погачице пеку, а не увече. Је ли тако?

МИЛАН:

Док год ме не пријавиш да имам радни стаж и социјално, нећу ти добро радити. Армија и Београд су ме научили памети.

ГАЗДА:

Иди, пријави ме власти. Шта чекаш? Имам ја лову да највећу казну платим. А, ти, где ћеш?... Дипломе немаш, можеш само горег газду наћи. Пријави ме власти, ја ти дајем отказ.

СТАРАЦ:

Пусти децу, газда. Млади су... Мало дремнули. Ја сам крив.

ГАЗДА (ОБРАЂА СЕ ДОБРИВОЈУ КОЈИ ШМРЦА):

А, ти, још једном се са овим здружи, враћам те на планину овцама.

ДОБРИВОЈЕ:

И, још како би на планину! Али не смем да се вратим од оца. Рекао је: пре у Саву него кући натраг.

* * *

ЈУТРО. ТИХА БЕОГРАДСКА УЛИЦА У СТАРОМ ДЕЛУ ГРАДА. ДОБРИВОЈЕ КОРАЧА ПОЛАКО. САГИЊЕ СЕ, ПОДИЖЕ НОВЧАНИК, НЕ ОТВАРА ГА, БРЗО ТРПА У ЏЕП, ПОЖУРУЈЕ ДО КИОСКА СА НОВИНАМА, КУПУЈЕ „СПОРТ“.

СТАРАЦ У ГВОЖЂАРИЈИ, РАЗГЛЕДА АЛАТКЕ, МРМЉА, ОПРЕЗНО КРАДЕ ШАРАФЕ, ТИПЛОВЕ, ЕКСЕРЕ, СПУШТА У ЏЕП, ИЗЛАЗИ НАПОЉЕ.

МИЛАН ПУШИ ЦИГАРЕТУ У ХОДНИКУ ДАКТИЛОГРАФСКЕ ШКОЛЕ. ЧЕСТО ГЛЕДА НА САТ. ДОЛАЗИ ДЕВОЈКА.

ДЕВОЈКА:

Ђао!

МИЛАН:

Ђао, луче!

ДЕВОЈКА:

Чекаш Ану?

МИЛАН:

Да. Јеси је видела?

ДЕВОЈКА:

Горе је. Сад ћу је позвати. (одлази).

* * *

НА КАЛЕМЕГДАНУ. ДОБРИВОЈЕ ВАДИ НОВЧАНИК, ОСВРЋЕ СЕ, ОТВАРА, УНУТРА: ЛИЧНА КАРТА И ДВЕ-ТРИ ХИЉАДЕ. НОВЧАНИК СТАВЉА У ЏЕП, ЧИТА „СПОРТ“. МАЛО ДАЉЕ „ШИБИЦАР“ ПРЕБАЦУЈЕ КУГЛИЦУ, НАРОД СЕ ОКУЉА. СТАРАЦ У АУТОБУСУ ГСП-А, ПРЕБРОЈАВА И ПРЕМШТА УКРАДЕНЕ ЕКСЕРЕ И ШАРАФЕ, ЗАТИМ ДРЕМА. У ДАКТИЛОГРАФСКОЈ ШКОЛИ.

АНА:

Нисам смела да свратим у пекару.

МИЛАН:

И боље да ниси.

АНА:

Одем код газдарице ти, кад она почне викати... Зашто не нађеш стан где ти могу долазити?

МИЛАН:

Пусти сад то. Да се пре за оно договоримо.

АНА:

Нећу и нећу! „Вишеградска“ и „Народног фронта“ ме неће видети, сем кад треба да родим.

МИЛАН:

Још и ти јутрос!?

АНА:

Па, волим те, што си такав? Завршавам школу за месец дана. Теча ће ме одма запослити. Обећао је. Отац и мајка ће да нас помогну. Хоће да те виде, упознају.

МИЛАН:

У реду! У реду! Али не још. Не причај којешта. Јесмо се договорили још за овај пут. (ЗАГРЛИ ЈЕ И ПОЉУБИ).

АНА:

Нећу и нећу да више по мени пипкају, отварају ме, чепркају. Да само знаш како је то ружно... Па, боли. Па који свет тамо лежи... Хоћу твоје дете.

МИЛАН:

Ти си луда. Па знаш да могу ако ми падне на памет, отићи у Америку. Никад ме више нећеш видети. Ко ће ти плаћати издржавање?

АНА:

Отићи! Не треба ми издржавање. Имаћу твоје дете.

* * *

НА КАЛЕМЕГДАНУ. ДОБРИВОЈЕ УЧЕСТВУЈЕ У ИГРИ СА „ШИБИЦАМА“ – ГУБИ НОВАЦ. ПЛАЧЕ.

ШИБИЦАР:

Оћеш да повратиш новац?

ДОБРИВОЈЕ:

Вратићеш ми.

ШИБИЦАР:

Погоди, па ћу вратити.

ДОБРИВОЈЕ:

Немам више ни динара.

ШИБИЦАР:

Имаш нове ципеле. Који број носиш? Колико коштају?

ДОБРИВОЈЕ:

Четрјест један. У Љубовији ми стриц купио, дваест пет иљада платио.

ШИБИЦАР:

Е, ајд о ципеле.

ДОБРИВОЈЕ:

Шта ћу дос?

ШИБИЦАР:

Ја улажем паре, ти ципеле. Ако добијеш, твоје и паре и ципеле. Важи!?

ДОБРИВОЈЕ:

Важи, али најпре о једну.

ШИБИЦАР:

Добро... О леву. Сазуј се.

ДОБРИВОЈЕ САЗУВА ЦИПЕЛЕ.

ШИБИЦАР ПРЕБАЦУЈЕ КУГЛИЦУ. ДОБРИВОЈЕ НЕ ТРЕПЋЕ.

ШИБИЦАР:

Под којим је?

ПРВИ ГЛАС:

Ова крајња.

ДРУГИ ГЛАС:

Средња! Средња!

ТРЕЋИ ГЛАС:

Ма, није ни под једном. У рукав је сакрио.

ШИБИЦАР (РАШИРИ РУКЕ):

Ево, јесам ли лопов?

ДОБРИВОЈЕ НЕОДЛУЧНО ИДЕ РУКОМ ПОВРХ СВЕ ТРИ КУТИЈЕ, ДИЖЕ ЈЕДНУ – ПРАЗНО.

ШИБИЦАР:

Ето, видиш... Тако ти је кад слушаш ове са стране. Ајде сад о десну ципелу.

ДОТРЧИ ДРУГИ ШИБИЦАР.

ДРУГИ ШИБИЦАР:

Милиција! Милиција!

ШИБИЦАРИ БЕЖЕ, ЈЕДАН ЗАВИТЛА ДОБРИВОЈЕВУ ЦИПЕЛУ У ГРМЉЕ. ДОБРИВОЈЕ ТРЧИ, УЗИМА ЦИПЕЛУ, НЕ ОБУВА ЈЕ, НОСИ У РУЦИ, БЕЖИ.

* * *

У ДАКТИЛОГРАФСКОЈ ШКОЛИ. МИЛАН И АНА.

МИЛАН:

Обећавам ти, други пут ћу те штитити. Волим те, за тебе је боље да ме послушаш.

АНА:

Увек тако кажеш.

МИЛАН:

Веруј ми, штитићу те... Абортирај и овај пут.

АНА:

Нећу и нећу. Ово би био трећи пут. Нећу! Оћу твоје дете.

МИЛАН:

Једем те животе, што си такав према мени. Дванаест сати на ногама: хлеб, кифле, ђуфле, погачице, паштете, ђевреци. Пеци, меси, развијај ђурек и онда све ово...

АНА:

Сам си крив. Ожени ме, биће нам боље. Па, теча може и тебе запослити у предузеће. Да будеш осигуран, па чекамо стан.

МИЛАН:

Једем ти и приватну и државну службу... Свака је иста. Јесмо се договорили? (ЉУБИ ЈЕ).

АНА:

Нисмо и нећемо... Тао, ено ми иде профа. (ПОБЕЖЕ).

* * *

ПОДРУМ. СТАН ДОБРИВОЈА И МИЛАНА.

ДОЛАЗИ ДОБРИВОЈЕ, У ХОДНИКУ ИЗУВА ЦИПЕЛЕ, ДОЧЕКУЈЕ ГА ГАЗДАРИЦА.

ГАЗДАРИЦА:

А, што си задоцнио?

ДОБРИВОЈЕ:

Задржали ме да почистим радњу.

ГАЗДАРИЦА:

А, Милан?

ДОБРИВОЈЕ:

Сад ће и он.

ГАЗДАРИЦА:

Даћу му отказ, нека само још једном она његова Словакиња дође и чукне на прозор. (ОПОНАША АНУ): „Опростите госпођо, је ли Милан код куће?“ Шинтер је њезин! То мени не треба. И студенту ћу дати отказ. Јест да власт мрзи више од мене, али ми није више симпатичан.

ДОБРИВОЈЕ:

Оћете ме пробудити у пола шест?

ГАЗДАРИЦА:

Оћу. Иди у кревет и не навијај транзистор. Ставиш под главу, заспиш, заборавиш угасити, онда ти сва она музика и вести кроз уши ућу у мозак, па свашта сањаш.

ДОБРИВОЈЕ УЛАЗИ У СОБУ. У СОБИ СУ ТРИ КРЕВЕТА, СТОЛ И ОРМАР. ЈЕДАН ДЕО ПРОЗОРА У ЗЕМЉИ, ДРУГИ ДЕО ГЛЕДА НА УЛИЦУ. НА ЈЕДНОМ КРЕВЕТУ ЛЕЖИ СТУДЕНТ ЛИКОВНЕ АКАДЕМИЈЕ – БРАДАТ. ЈЕДНА ЗАПОЧЕТА СЛИКА (СВЕТОГ НИКОЛЕ) У ЂОШКУ.

СТУДЕНТ:

Здраво Добривоје, јуначино стара! Ђе си досад?

ДОБРИВОЈЕ:

Здраво студент.

СТУДЕНТ:

Нешто ми празније бисага долазиш. Јеси што зграбио?

ДОБРИВОЈЕ:

Веруј ми студент, живота ми, нисам могао.

СТУДЕНТ:

Е, кад ти из пекаре, у којој се ноћас испекло на иљаде кифли, ђеврека, погачица, не мереш своје другу донијети нешто, није у реду с тобом. Нијеси способан да живиш у Београду.

ДОБРИВОЈЕ:

Што ниси ноћас дошао у пекару?

СТУДЕНТ:

Сликао сам и спавао.

ДОБРИВОЈЕ:

Ти онда сликавај и спавај, па сад буди гладан. Да си дошао, за два дана би ти дали.

СТУДЕНТ:

Иде свети Никола, морам једној баби за славу да насликам свеца. У готовом и добро плаћа.

ДОБРИВОЈЕ СЕ СКИДА, УВЛАЧИ У КРЕВЕТ, ЛАГАНО НАВИНЕ ТРАНЗИСТОР, СТАВИ ПОД ГЛАВУ.

ДОБРИВОЈЕ:

Немој да се љутиш студент. Па, донео сам ти јуче, прекјуче. Увек.

СТУДЕНТ:

Али нијеси јутрос.

ДОБРИВОЈЕ:

Дошо газда у пола пет, да види шта радимо. Само старац био будан. Ја и Милан се увукли у цакове. Истерио нас ко пацове, шутиро... Две тепсије бурека поцрнеле. Одбиће Милану и мени од плате.

СТУДЕНТ:

Е, да му је некако пекара изгорјела.

ДОБРИВОЈЕ:

Прети ми, каже, врнуће ме кући да чувам овце. Милана још неће да пријави на радни стаж и социјално.

СТУДЕНТ:

Трпите, кад сте будале.

ДОБРИВОЈЕ:

Где ћу? Само четири разреда школе имам. Да учим други занат, не могу. Ко да ме издржава?

СТУДЕНТ:

Е, мој Добривоје, да ти знаш зашто сам ја ратово и борио се прије четири године. За тебе и бољу будућност такије ко што си ти. (УСТАЈЕ И ОБЛАЧИ СЕ).

ДОБРИВОЈЕ:

У којем, дре, рату, пре четири године?

СТУДЕНТ:

Јеси чуо за јун шездесет осме, за студентске демонстрације, за наш обрачун са полицијом и црвеном буржоазијом, са неправдом? Јеси чуо?

ДОБРИВОЈЕ:

Нисам.

СТУДЕНТ:

Дабоме! Нијеси! Брзо су нас угушили. Немам право на студентски дом и кредит. Трунем у овом подруму код газдарице блесаве и смрдљиве.

ДОБРИВОЈЕ:

Она је мени добра. Сваки дан ме буди за посао. Јуче ми је дала компота.

СТУДЕНТ:

По самој својој природи, подруми и периферије рађају нуле. Разумијеш Добривоје – нуле!

ДОБРИВОЈЕ:

Колико имаш више школе од мене, а у истом смо подруму.

СТУДЕНТ:

Колико година више имам школе?... Четири тамо, четири овамо, па три на академији. Једанест година, мој Добривоје.

ДОБРИВОЈЕ:

Једем ти сунце, а теже од мене живиш.

* * *

НА УЛИЦИ СЕ ЗАЧУЈЕ ЗВУК МОТОРА ЦИСТЕРНЕ, ШМРКОВА, ПЕРЕ СЕ УЛИЦА. ПРОЗОР ОТВОРЕН, УНУТРА МАЛО ПРСКА, ПА УЛЕТИ ЧИТАВ МЛАЗ.

СТУДЕНТ (СКАЧЕ НА ПРОЗОР):

Мајку вам покварену, полицијску. Јесу вам већ рекли ђе сам. Слуге и биједници. За мале паре, шта радите!

ГЛАС (СПОЉА):

Извини газда, није намерно.

ГАЗДАРИЦА (ИЗ СВОЈЕ СОБЕ):

Јебо вас ваш отац шинтер... Жалићу се ја мом Влади, он је начелник!...

ГЛАС (СПОЉА):

У реду газдарице, нећемо више да вам перемо улицу.

УДАЉАВАЊЕ ЗВУКА МОТОРА ЦИСТЕРНЕ И ШМРКОВА.

У СОБУ УЛАЗИ МИЛАН.

СТУДЕНТ:

Ђе си Мишко?

МИЛАН:

Ту сам. Мука од свуда. Баш ти је фино. Спаваш, сликаш. Некад нешто поједеш...

СТУДЕНТ:

Е, јутрос ме Добривоје превари.

МИЛАН:

Није могао.

СТУДЕНТ:

Ајде нам се придружи, буди *наш* човјек.

МИЛАН:

Чији то *наш*?

СТУДЕНТ:

Борац за права достојна човјека који живи у социјализму. За почетак, даћу ти задатак да оформиш синдикат радника у приватним пекарама. Сакупи неће те људе, да им одржим говор.

МИЛАН:

Не зајебавај и не лупетај. Какав говор? Издеветаће те. То – нити треба теби, још мање њима. Мој отац каже: свако је рођен да носи свој белег.

СТУДЕНТ:

Јебеш га! Онда носи тај биљег. Пуно се море направити, само је најтеже оном ко иде први. Ето, на пример твој случај. Нијеси пријављен, немаш социјално, немаш радни стаж, разболиш се, не мереш се цаба лијечити. Оболиш, врнеш се у село туберкулозан, јадан, цуре у те неће да гледају, сви те сажалевају. Умреш, родбина те оплаче и ожали. Мјесец, два, три, година, травица покрије гроб, нико више не зна за тебе.

ДОБРИВОЈЕ:

Једем ти сунце, као да из књиге чита.

СТУДЕНТ:

Твој газда доведе са планине другог Милана. И увијек га плаши да ће га вратити на планину да чува овце. У истом кориту мјеси љед, исту лопату држи у руци, а морда га Добривоје доведе и на овај исти кревет.

МИЛАН:

У овом бабином ћумезу ни тебе не чекају бољи дани.

СТУДЕНТ:

Јест! Али ја се не предајем, борим се. Мене нико не експлоатише. Ја мијењам овај свијет лопова.

УЛАЗИ ГАЗДАРИЦА.

ГАЗДАРИЦА (СТУДЕНТУ):

Пусти децу да спавају. Што си ти неки намћор човек. У, шинтер те твој. Само попујеш.

СТУДЕНТ:

У реду. Покуравам се вољи цијењене госпоје.

ГАЗДАРИЦА:

Стално неке придике држиш, а светог Николу не завршаваш. (ИЗЛАЗИ).

МИЛАН СЕ СКИДА, ЛЕГНЕ, ПОКРИВА ПО ГЛАВИ, ДОБРИВОЈЕ СЕ ОКРЕЋЕ НА ДРУГУ СТРАНУ. СТУДЕНТ ПОЧИЊЕ СЛИКАТИ. МАЛО ДУЖЕ ТИХА МУЗИКА СА ТРАНЗИСТОРА.

ДОБРИВОЈЕ (ПОНОВО СЕ ОКРЕНЕ СТУДЕНТУ, ТИХО):

Студент, студент, да ти нешто кажем.

СТУДЕНТ:

А, шта то Добривоје, кућо моја стара?

ДОБРИВОЈЕ:

Нашао сам јутрос новчаник на улици.

СТУДЕНТ:

О, хо! Одлично! Лова!? Ђе је сад?

ДОБРИВОЈЕ:

Свега три иљаде... Одем на Калемегдан, однесу ми они са кутијама шибица. Да није милиције, остадо и без ципела.

СТУДЕНТ:

Шта друго човјек од тебе и да очекује. Нашо новчаник, купио „Спорт“, читао шта пише о „Звијезди“, отишо на Калемегдан, наишо на шибицаре. Иста слика, иста ситуација. У сто година се ништа не мијења.

ДОБРИВОЈЕ:

Како то све знаш, и да сам баш „Спорт“ купио?

СТУДЕНТ:

Е, мој Добривоје, ништа се од мене не мере сакрити, све ја знам.

ДОБРИВОЈЕ:

У новчанику је остала само лична карта.

СТУДЕНТ:

Дај да видим?

ДОБРИВОЈЕ УСТАЈЕ, ТРАЖИ ЛИЧНУ КАРТУ.

ДОБРИВОЈЕ:

Требао сам је бацити.

СТУДЕНТ:

Какво бацање? Шта би тај човјек без личне карте?

ДОБРИВОЈЕ (ДАЈЕ СТУДЕНТУ ЛИЧНУ КАРТУ):

Ево да се курталишем. Страх ме да не види газдарица. Шта да јој кажем где сам нашао?

СТУДЕНТ (ОКРЕЋЕ ЛИЧНУ КАРТУ):

Хм, није рђаво!... Јанковић Марија, Душанова улица, па то је у нашем комшилуку. Лијепа, богами, жена. Тридесет до четрдесет година. Морда са станом, морда разведена, морда неудата, морда јој треба неко вакав ко ја, морда јој је муж на службеном путу... Али знам бар једно: ручак и пиће ми неће фалити. Кад изгубиш личну карту и неко са улице, непознат, дође ти у стан и донесе – то је спасилац. (ГЛАСНИЈЕ): Шта без личне карте? У овом Београду не мереш се без личне карте ни попишати.

МИЛАН (ОКРЕНЕ СЕ):

Тише, студент!... Таман сан, а ти ме раздудиш.

СТУДЕНТ:

А, да, заборави ти рећи. Долазила је Ана.

МИЛАН:

Нашли смо се.

СТУДЕНТ:

Шта је? Проблеми? Напумпао је?

МИЛАН:

Баш то.

СТУДЕНТ:

Глупи сте обоје. Што не узима пилуле?

МИЛАН:

Неће. Плаши се и срами.